

Norum 262 inom Norums-Torp 1:33 Norums socken, Stenungsunds kommun Arkeologisk förundersökning

Norum 262 inom Norums-Torp 1:33
Norums socken, Stenungsunds kommun
Arkeologisk förundersökning

Kalle Thorsberg

Norum 262 inom Norums-Torp 1:33, Norums socken, Stenungsunds kommun
Arkeologisk förundersökning

Rapport 2015:9

© Rio Göteborg Natur- och kulturkooperativ 2015

Fastighet: Norums-Torp 1:33, Norums socken, Stenungsunds kommun, Västra Götalands län

Länsstyrelsebeslut dnr: 431-16537-2014

Belägenhet i SWEREF 99: Norr 6438631 m, Öst 312894 m

Höjd över havet: 35 meter

Beställare: Svensk Husförvaltning AB

Projektnummer: G1425

Projektansvarig: Lillemor Olsson

Fältansvarig: Lillemor Olsson

Övrig personal: Karin Olsson

För personalens meriter hänvisas till Rio Göteborg Natur- och kulturkooperativs hemsida

Fältarbetstid: 2014-06-26 - 2014-06-27

Undersökningsområdets storlek: 4200 m²

Arkiv: Rio Göteborg Natur- och kulturkooperativ

Foton: Där fotograf ej anges är bilder tagna av fältpersonalen

Omslagsbild: Arbetsbild.

Topografisk grundkarta samt plankarta: Tillhandahållen av beställaren

Övriga kartor och situationsplaner: Framställda av Rio Göteborg Natur- och kulturkooperativ med data från FMIS och Lantmäteriet (medgivandeavtal © Lantmäteriet Dnr R50321710_140001)

Redigering och layout: Sara Lyttkens, Rio Göteborg Natur- och kulturkooperativ

Tryck: Nordbloms Trycksaker AB, Hamburgsund

Sökord: Norum, Norums socken, boplats, flinta, metalltid, keramik

Rio Göteborg Natur- och kulturkooperativ

Slakthusgatan 8A

415 02 GÖTEBORG

www.riogbg.se

kontakt@riogbg.se

INNEHÅLL

Sammanfattning	5
Syfte och frågeställning	6
Metod	6
Förmedling	6
Undersökningssområdet	6
Tidigare undersökningar	6
Undersökningresultat	6
<i>Fynd</i>	9
<i>Anläggningar</i>	9
<i>Analysresultat</i>	9
Tolkning	9
Forskningspotential	11
Pedagogisk potential	11
Antikvarisk bedömning	11
Källor	12
Bilagor	13

1. *Schakt- och anläggningsbeskrivningar*
2. *Vedartsanalys*
3. *¹⁴C-analys*

Figur 1. Översiktskarta med utredningsområdet markerat (ring). Skala 1:100 000.

Norum 262 inom Norums-Torp 1:33

Norums socken, Stenungsunds kommun

Arkeologisk förundersökning

Sammanfattning

På uppdrag av Länsstyrelsen i Västra Götalands län har Rio Göteborg Natur- och kulturkooperativ under två dagar i juni 2014 genomfört en arkeologisk förundersökning av fornlämningen Norum 262 i Stenungsunds kommun.

Området undersöktes med maskinschakt jämnt fördelade över undersökningsytan med hänsyn tagen till topografi och befintlig bebyggelse. Slagen flinta påträffades, i ringa mängd, i ett av schakten. I två av schakten framkom anläggningar i form av stolphål och en grop. Samtliga snittades, och ett av stolphålen provtogs för vidare datering. Vid genomgrävandet av det provtagna stolphålet påträffades keramik. I övrigt var samtliga schakt tomma på fynd och anläggningar.

En radiometrisk datering av förutnämnda stolphål gav resultatet 2381+-35, motsvarande den äldsta järnåldern.

Vid fortsatt exploatering av området anser Rio Göteborg att de fåtaliga fynden av flinta, keramik och anläggningar inte motiverar någon vidare undersökning. Lokalen är därmed att betrakta som undersökt och borttagen.

Syfte och frågeställning

Förundersökningen syftade till att ge Länsstyrelsen ett fördjupat kunskapsunderlag inför prövning av arbetsföretaget enligt 2 kap. 12 par. KML. I första hand var målet för undersökningen att, om möjligt, generera kunskap om fornlämningens begränsning, art och datering.

Enligt förfrågningsunderlaget var undersökningens syfte att fastställa och beskriva fornlämningens karaktär, datering, utbredning, sammansättning och komplexitet. Eftersom undersökningen utfördes som ett led i borttagandet av fornlämningen skulle den utföras med hög ambitionsnivå. Förslag till preciserade frågeställningar skulle vidare redovisas efter genomförd undersökning.

I Rio Kulturkooperativs Handlingsplan 2011 förs diskussioner om hur grupper och individers förhållande till materiell kultur och landskapet kan tolkas i en social kontext. Dessutom betonas vikten av att i tidiga skeden, som vid utredning eller förundersökning, ge utrymme för naturvetenskapliga analyser (Gustavsson et al. 2011).

Metod

Vid undersökningen togs schakt upp med grävmaskin. Dessa fördelades jämnt över undersökningsytan, med hänsyn till topografi och befintlig bebyggelse. Fynd insamlades och lagerföljden beskrevs. Påträffade anläggningar beskrevs, snittades och provtogs. Lokalen dokumenterades också med foton. Schakt och anläggningar mättes in med RTK-GPS.

Det primära dokumentationsmaterialet kommer att översändas till Göteborgs stadsmuseum, i samband med rapportens färdigställande. Fynden återdeponerades i de undersökta schakten efter sortering och beskrivning.

I undersökningsplanen och kostnadsberäkningen fanns medel avsatta för vedarbestämning av fyra prover och två radiometriska dateringar.

Förmedling

Undersökningens målgrupp var i första hand beställare och myndigheter. Inga medel fanns avsatta i undersökningsplanen för förmedling. Någon sådan genomfördes därför ej.

Undersökningsområdet

Fornlämningen Norum 262 ligger på en höjd av 35 meter över nuvarande havsnivå. Den förundersökta delen ligger till största delen i tomtmark med ett centralt placerat hus. Tomten är beväxt med fruktträd och bärbuskar. Delar av ytan är påverkad av markarbeten och består bitvis av fyllmassor. Norr om huset finns en jordkällare (figur 1-4).

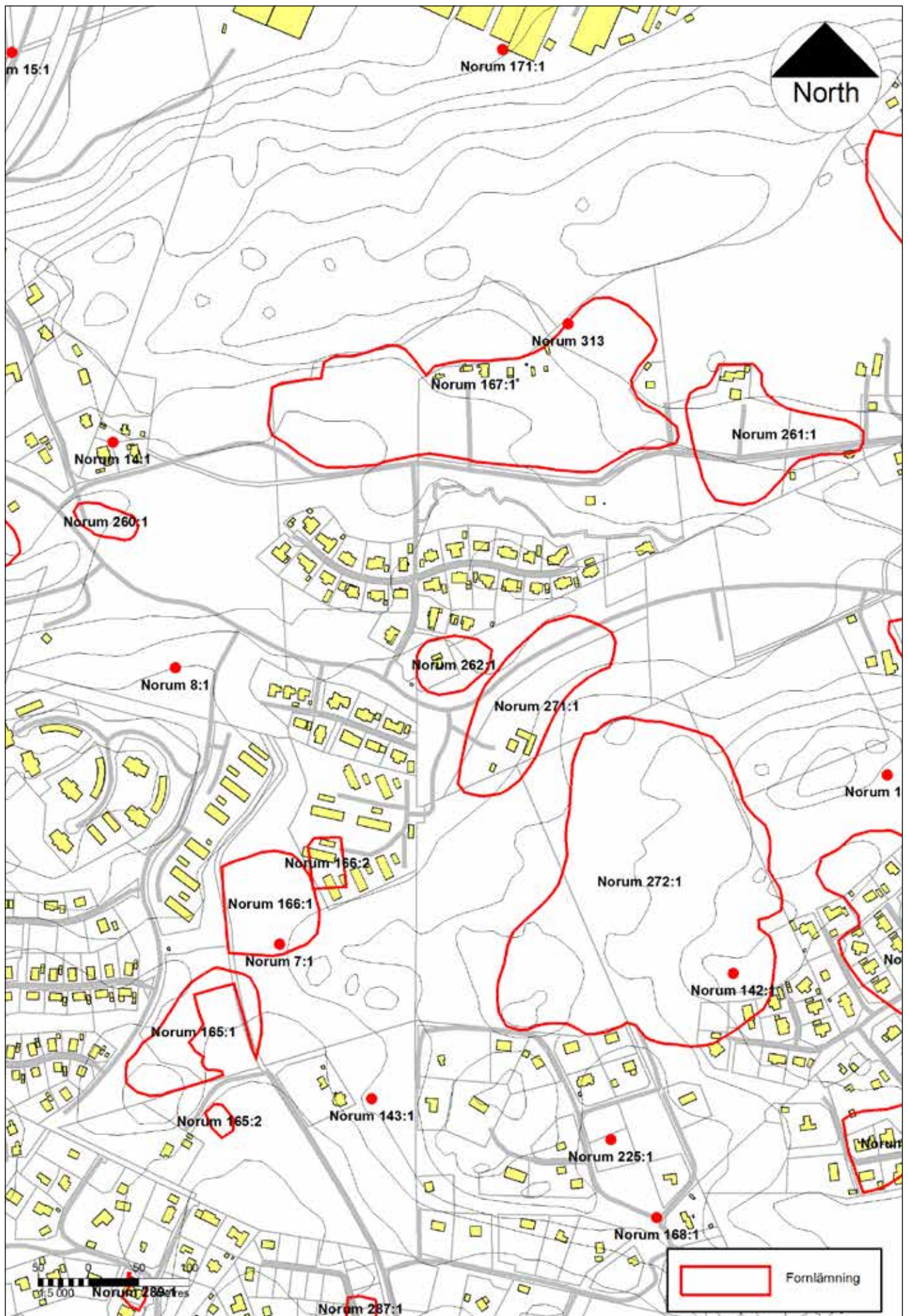
I närområdet (figur 2) finns i FMIS (2015) registrerade fornlämningar i form av boplatser (Norum 166, 167, 261, 271 och 272) och gravar (Norum 7 Hög och 142 Stensättning).

Tidigare undersökningar

Inom den aktuella ytan har tidigare rikligt med flinta insamlats av markägaren. Vid en arkeologisk utredning utförd av Bohusläns museum 1990 påträffades ett flintavslag (Nyqvist 1990). Förutom detta har inga tidigare undersökningar utförts inom fornlämningen.

Undersökningsresultat

Området undersöktes med maskinschakt jämnt fördelade över undersökningsytan med hänsyn taget till topografin och befintlig bebyggelse (figur 5).

Figur 2. Översikt med omgivande fornlämningar i skala 1:5000.

Figur 3. Översikt över området innan undersökning.

Figur 4. Jordkällare från söder.

Sammanlagt grävdes 11 schakt med en total yta av 145 kvadratmeter. Slagen flinta påträffades i ringa mängd i ett av schakten (S4). I två av schakten påträffades anläggningar i form av 2 stolphål och en grop (A1 och A2 i S2 och A3 i S6). Samtliga snittades, och stolphålet A1 provtogs för vidare datering. Vid genomgrävandet av A1 påträffades keramik. I övrigt var samtliga schakt tomma på fynd och anläggningar.

Den radiometriska dateringen av kolet från stolphålet och de fåtaliga fynden daterar samstämmigt aktiviteterna på platsen till äldre järnålder.

Fyndmaterialets ringa storlek och platsens övriga arkeologi medger inga slutsatser om de utförda aktiviteternas karaktär.

Fynd

Fynden består av keramik från två schakt, flinta från ett samt mera anonym bränd lera. Keramiken har av Roger Nyqvist bedömts som tillhörande den äldre järnåldern. De två skärvorna från S1 dateras till förromersk järnålder. Keramiken från stolphålet A1 (S2) är rikligt magrad och ovanligt homogen och dateras till äldre romersk järnålder.

Flintan (S 4) består av en övrig kärna tillverkad av ett avslag och ett avslag. Flintans sönderdelning kan, preliminärt och med reservation för materialets storlek, dateras till metalltid.

Fyndmaterialets storlek tillåter inga andra slutsatser än att ytan använts under äldre järnålder. Detta bekräftas av en radiometrisk datering från samma kontext som en del av keramiken.

Uppgiften om att stora mängder slagen flinta insamlats på ytan av markägaren är utifrån undersökningens resultat svårbegriplig.

Flintfynden har sorterats med stöd av "Sorteringsschema för flinta" (Andersson m fl. 1978). Fynden återdeponerades i de undersökta schakten efter sortering och beskrivning.

Anläggningar

I två av schakten påträffades anläggningar i form av en grop och två stolphål (A1 och A2 i S2 och A3 i S6). Beskrivningar återfinns i bilaga 1. Samtliga snittades, och A1 provtogs för vidare datering. Vid genomgrävandet av A1 påträffades tre skärvor keramik. I övrigt var anläggningarna fyndtomma.

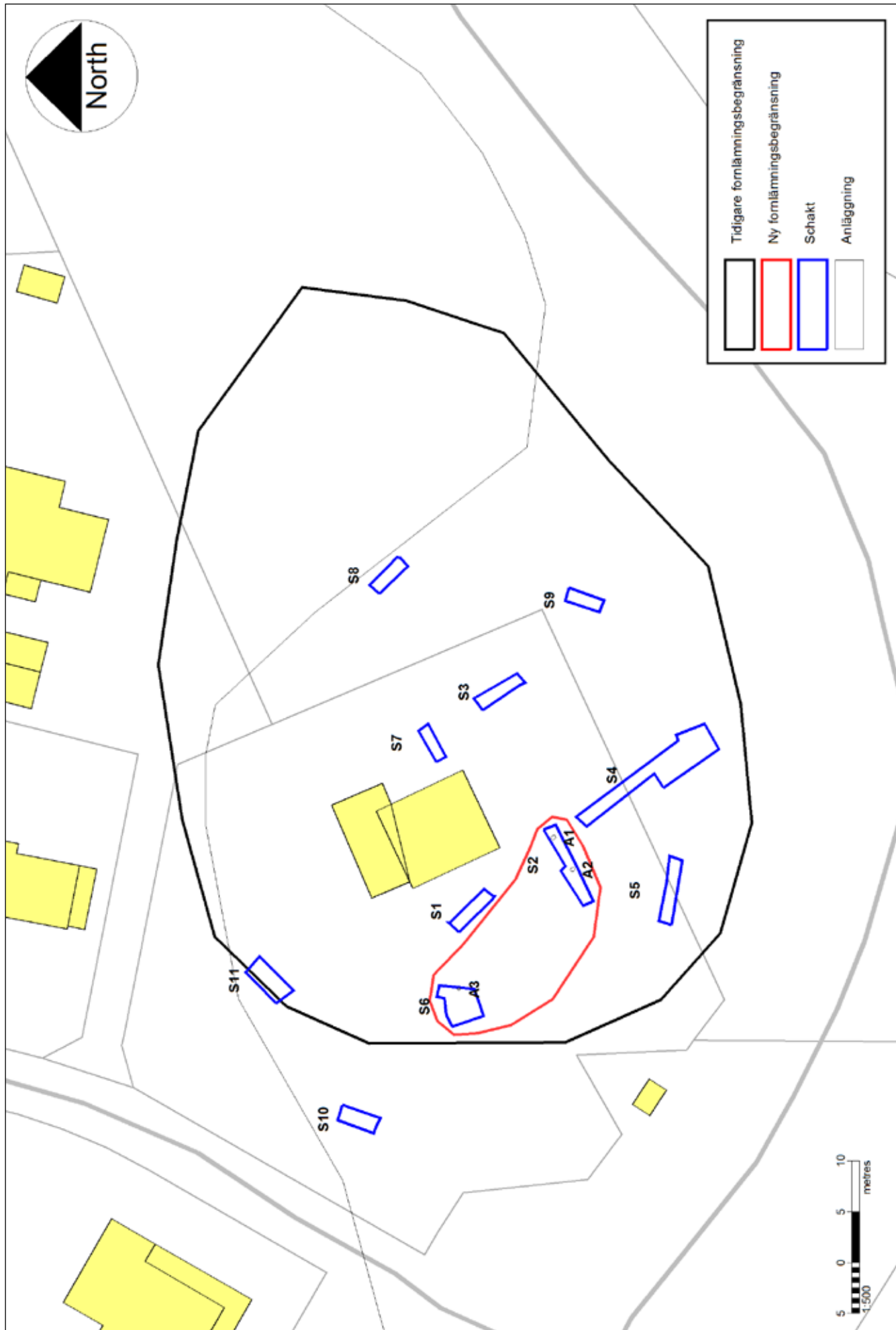
Analysresultat

Kol från ett stolphål (A1) har analyserats med hänsyn till vedart (Bilaga 2). Provet innehåller kol från björk och lind som troligen inte kommer från själva stolpen. Kolets samband med anläggningen är därför oklart.

En radiometrisk datering (Ua-50051) av kol från ett stolphål (A1) har utförts vid Ångströmlaboratoriet i Uppsala (Bilaga 3). Resultatet 2381±35 placerar dateringen med 68 % sannolikhet inom den äldre järnåldern. Även om relationen mellan anläggningen och det daterade kolet är oklar så överensstämmer den radiometriska dateringen med de fåtaliga fyndens datering.

Tolkning

Enligt uppgift har plockats rikligt med slagen flinta inom området. Då inga större mängder flinta påträffades vid denna undersökning är denna uppgift svår att förstå. Den ringa fyndmängden och lilla antalet mera komplexa lämningar gör någon annan tolkning än att platsen använts under äldsta järnålder svår.

Figur 5. Undersökningsområdet med schak. Skala 1:500.

Forskningspotential

Lokalens ringa innehåll av fynd och förhistoriska anläggningar har mycket liten forskningspotential.

Pedagogisk potential

Lokalen har ingen pedagogisk potential.

Antikvarisk bedömning

För den förundersökta lokalen, Norum 262, gör Rio Göteborg bedömningen att den vid exploatering inte vidare bör undersökas. Efter avslutad förundersökning bör den betraktas som undersökt och borttagen.

Fornlämningar är skyddade enligt 2 kap i kulturmiljölagen (KML) och genom miljöbalkens generella hänsynsregler, där stor vikt läggs vid hänsyn till kulturlämningar och kulturmiljöer. Ansökan om ingrepp i lämningar lämnas till Länsstyrelsen. För fornlämningar gäller att de förutom själva lämningen även omges av ett så kallat fornlämningsområde. Fornlämningsområdet utgörs av ett så stort område på marken som behövs för att bevara fornlämningen och ge den tillräckligt utrymme med hänsyn till dess art och betydelse.

Källor

Litteratur

Andersson, Stina; Rex
Svensson, Karin och Wigforss,
Johan

1978

Sorteringsschema för flinta. FYND-rapporter 1978.
Göteborgs Arkeologiska Museum.

Nyqvist, Roger

1990

Arkeologisk utredning Hallerna, Norums socken,
Stenungsunds kommun, Bohuslän. Bohusläns museum.
Uddevalla.

Digitala källor

FMIS

2015

fmis.raa.se

Bilagor

Bilaga 1 - Schakt- och anläggningsbeskrivningar

Alla måttangivelser är i meter.

Schakt

S1 (4,80x1,20, NV-SÖ)

0-0,20 Humös mörkbrun sand.

0,20-0,37 Rödbrun sand.

0,37-0,66 Ljusgrå siltig sand.

Kommentar: En del grus och större stenar i schaktet. Elkabel i schaktets OSO del på ca 0,15 m djup. Inga fynd.

S2 (9,50x1,30, SV-NO)

0-0,10 Förna/grässvål.

0,10-0,25 Mörkbrun humös sand.

0,25-0,35 Gul sand.

Kommentar: Två anläggningar framkom i schaktet, A1 och A2. Kabelrör i schaktets längdriktning i dess NV kant. Fynd av keramik i A1.

S3 (5,20x1,30, NNV-SSÖ)

0-0,08 Grässvål/förna.

0,08-0,23 Brun humös sand.

0,23-0,40 Gul lera.

Kommentar: Inga fynd eller anläggningar.

S4 (14,40x5,15, NNV-SSÖ)

0-0,10 Grässvål.

0,10-0,27 Mörkbrun humös sand.

0,27- Gul siltig sand.

Kommentar: Fynd av flinta i L2.

S5 (6,40x1,50, Ö-V)

0-0,30 Påfört grus

Kommentar: I västra delen stört genom en modern nedgrävning, schaktningen avbröts därför.

S6 (4,10x2,60, Ö-V)

0-0,11 Förna/grässvål.

0,11-0,30 Humös mörkbrun sand.

0,30-0,40 Brunröd sand.

Kommentar: En anläggning, A3, påträffades i schaktet. Schaktet breddades därför, men inga fler anläggningar framkom.

S7 (3,70x1,30, SO-NV)

0-0,90 Förna.

0,90-0,51 Påförd matjord blandat med recent material (glas & skräp).

0,51-0,60 Rödbrun sand.

Kommentar: I SV kom berg i dagen på 0,4 m djup. NO delen av tomtten avgränsas här av slipers. Innanför slipersen är tomtten uppbyggd med påfört material.

S8 (4,00x1,30, NNV-SSO)

0-0,05 Grässvål.
0,05-0,12 Brun humös sand.
0,12-0,35 Gul siltig sand.

Kommentar: Inga fynd eller anläggningar.

S9 (3,60x1,30, NNÖ-SSV)

0-0,07 Grässvål.
0,07-0,18 Mörk brungrå humös sand.
0,18-0,26 Mörkbrun humös sand.
0,26-0,34 Gråsvart sandig silt.
0,34-0,72 Beige siltig lera.

Kommentar: Inga fynd eller anläggningar.

S10 (3,60x1,30, NNÖ-SSV)

0-0,05 Grässvål.
0,05-0,15 Påfört grus, humös sand.
0,15-0,35 Rödbrun sand.

Kommentar: Äldre dräneringsrör och kabel framkom i schaktet.

S11 (4,30x1,30, NÖ-SV)

0-0,06 Grässvål.
0,06-0,26 Mörkbrun sand.
0,26-0,46 Gulröd siltig sand.

Kommentar: Inga fynd eller anläggningar.

Anläggningar**A1, stolphål.**

Form: Rund 0,35 meter i diameter och 0,10 meter djup.

Fyllning: Brun siltig sand med stänk av kol.

Fynd: 3 bitar keramik.

Kolprov taget.

A2, grop.

Form: Oval 0,40x0,35 meter och 0,14 meter djup.

Fyllning: Mörkbrun sand, mindre sten i botten av anläggningen.

Inga fynd. Inga prover tagna.

A3, stolphål.

Form: Rund med diametern 0,25 meter och 0,12 meter djup.

Fyllning: Mörkbrun något humös sand.

Inga fynd. Inga prover tagna.

Vedlab rapport 1465

**Vedartsanalyser på material från Bohuslän,
Norum sn. Raå 262 FU.**

VEDLAB

Vedanatomilabbet

Vedlab rapport 1465

2014-08-28

Vedartsanalyser på material från Bohuslän, Norum sn. Raä 262 FU.

Uppdragsgivare: Lillemor Olsson/RIO Göteborg

Arbetet omfattar ett kolprov från en förundersökning av en plats med rikligt med flinta. Provet som kommer från ett stolphål innehåller kol från björk och lind. Kolet representerar troligtvis inte själva stolpen utan andra aktiviteter i närområdet.

Analysresultat

Anl.	ID	Anläggnings- typ	Prov- mängd	Analyserad mängd	Trädslag	Utplockat för ¹⁴ C-dat.	Övrigt
1	S1 G1425	Stolphål	0,3g	<0,1g 2 bitar	Björk 1 bit Lind 1 bit	Björk 7mg	

Erik Danielsson/VEDLAB
Kattås
670 20 GLAVA
Tfn: 0570/420 29
E-post: vedlab@telia.com
www.vedlab.se

De här trädslagen förekom i materialet

Art	Latin	Max ålder	Växtmiljö	Egenskaper och användning	Övrigt
Björk Glasbjörk Vårtbjörk	<i>Betula sp.</i> <i>Betula pubescens</i> <i>Betula pendula</i>	300 år	Glasbjörken är knuten till fuktig mark gärna i närhet till vattendrag. Vårtbjörken är anspråkslös och trivs på torr näringsfattig mark. Båda arterna är ljuskrävande.	Stark och seg ved. Redskap, asklut, träkol. Ger mycket glöd.	Glasbjörk bildar även underarten Fjällbjörk. Förutom veden har nävern haft stor betydelse som råmaterial till slöjd.
Lind	<i>Tilia cordata</i>	800 år	Näringsrika, väl dränerade, gärna steniga marker Skuggtålig.	Lätt och mjuk ved.	Innerbarken eller bastet användes till korgar och rep

Uppgifter om maximal ålder, växtmiljö, användning mm är hämtade ur: Holmåsén, Ingmar Träd och buskar. Lund 1993. Gunnarsson, Allan Träden och människan. Kristianstad 1988. Mossberg, Bo m.fl. Den nordiska floran. Brepol, Turnhout 1992.

Uppsala 2015-02-17

Lillemor Olsson
Rio Göteborg Natur- och kulturkooperativ
Slakthusgatan 8A
402 15 GÖTEBORG

Angströmlaboratoriet
Tandemlaboratoriet

Göran Possnert

Besöksadress:
Angströmlaboratoriet
Lägerhyddsvägen 1
Rum 4143

Postadress:
Box 529
751 20 Uppsala

Telefon:
018 - 471 30 59

Telefax:
018 - 55 57 36

Hemsida:
<http://www.angstrom.uu.se>

E-post:
Goran.Possnert@Angstrom.uu.se

Resultat av ¹⁴C datering av träkol från RAÄ Norum 262, Stenungsunds kommun, Västra Götaland, Bohuslän.

Förbehandling av träkol och liknande material:

1. Synliga rottrådar borttages.
2. 1 % HCl tillsätts (8-10 timmar, under kokpunkten) (karbonat bort).
3. 1 % NaOH tillsätts (8-10 timmar, under kokpunkten). Löslig fraktion fälls genom tillsättning av konc. HCl. Fällningen som till största delen består av humusmaterial, tvättas, torkas och benämns fraktion SOL. Olöslig del, som benämns INS, består främst av det ursprungliga organiska materialet. Denna fraktion ger därför den mest relevanta åldern. Fraktionen SOL däremot ger information om eventuella föroreningars inverkan.

Före acceleratorbestämningen av ¹⁴C-innehållet förbränns det tvättade och intorkade materialet, surgjort till pH 4, till CO₂-gas, som i sin tur konverteras till fast grafit genom en Fe-katalytisk reaktion. I den aktuella undersökningen har fraktionen INS daterats.

RESULTAT

Labnummer	Prov	δ ¹³ C‰ VPDB	¹⁴ C age BP
Ua-50051	Prov nr 1 (björk)	-28,0	2 381 ± 35

Med vänlig hälsning

Göran Possnert/ Elisabet Pettersson

